

Malmö högskola

Lärarytbildningen

Lek, Fritid, Hälsa

Examensarbete

10 poäng

Lek och lustfyllt lärande i undervisningen under grundskolans tidiga år.

Play and playful learning in teaching during compulsory school.

Karolina Gryckiewicz

Ruzica Filipovic

Lärarexamen 140 poäng

Barndoms- och ungdomsvetenskap

2006-12-20

Examinator: Annika Månsson

Handledare: Kristian Lutz

Abstract

Titel: Lek och lustfyllt lärande i undervisningen under grundskolans tidiga år.

Författare: Karolina Gryckiewicz och Ruzica Filipovic

Syftet med denna studie är för att få en djupare förståelse och kunskap om hur pedagoger använder och talar om leken i undervisningen i grundskolans tidiga år. Vår frågeställning består därför av två frågor; *Hur använder pedagogerna leken i undervisningen i grundskolans tidiga år? Hur talar pedagogerna om leken i undervisningen i grundskolans tidiga år?* För att ta reda på detta använde vi oss av underfrågor som; *Hur definierar pedagogerna lek respektive lärande?* Eftersom begreppet lek är svårt att definiera anser vi att det vore spännande och se hur olika pedagoger definierar begreppet. För att få svar på våra frågeställningar använde vi oss av observationer och intervjuer, där vi först observerade lektionerna för att sedan intervjua de berörda pedagogerna. Det som vi anser ha varit intressant och som flera av pedagogerna nämnde var hur viktig kreativiteten och fantasin är för ett lekfullt lärande. En annan viktig aspekt i resultatet var hur olika men ändå lika pedagoger tänker kring lek och lärande. Trots att pedagogernas definition på lek varierade kunde vi konstatera att alla de berörda pedagogerna har en positiv inställning till lek och att den bör användas mer i undervisningen än vad den kanske gör idag.

Studien gjordes på ett antal andraklasser på tre olika skolor i Malmö, där vi avgränsade till vilka ämnen vi skulle genomföra observationerna på. Dessa ämnen blev svenska och matematik eftersom vi anser att det är dessa som fokus främst ligger på i skolår två.

Nyckelord: lek, undervisning, kreativitet, fantasi

Innehållsförteckning

1	Introduktion.....	6
2	Utgångspunkter.....	8
2.1	Leken ur ett sociokulturellt perspektiv.....	8
2.2	Fantasi och kreativitet.....	9
2.3	Leken i skolan.....	10
2.4	Utvecklingszoner.....	12
3.	Syfte och problemformulering.....	13
3.1	Begreppsdefinition	13
4.	Metod.....	15
4.1	Metodval och metoddiskussion	15
4.2	Urval och genomförande	16
4.2.1	Pedagogerna	18
4.3	Att arbeta i par.....	19
4.4	Forskningsetiska överväganden.....	20
5	Resultat av intervjuerna.....	21
5.1	Pedagogernas definition på lek.....	21
5.2	Lek och lärande.....	21
5.4	Lek i undervisningen.....	23
5.5	Lek i de högre skolåren.....	24
5.6	Sammanfattning av intervjuerna.....	25
6	Resultat av observationerna.....	27
6.1	Pedagogens roll.....	27
6.2	Kreativitet i undervisningen.....	28
6.2.1	Variation i undervisningen.....	30
6.4	Sammanfattning av observationerna.....	32
7	Analys.....	33
7.1	Lek och lärande.....	33
7.2	Skolår två och uppåt.....	34
7.3	Undervisningen.....	35
8	Diskussion	35
9	Referenser.....	39
	Bilaga	

1 Introduktion

Skolans uppdrag är att främja lärandet där individen stimuleras att inhämta kunskaper. [...] Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. [...] Eleverna skall få möjligheter att ta initiativ och ansvar. De skall ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att arbeta självständigt och lösa problem. Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna skall tillägna sig kunskaper. (Lärarens handbok, Lpo 94, 2001, s.11)

Citatet är taget ur läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94). Detta citat syftar på hur viktig leken är i barnets lärande men vi anser dock att leken inte får lika mycket utrymme i skolan som den får i förskolan. Vårt examensarbete kommer att handla om leken ur ett lärandeperspektiv, där vi kommer att undersöka hur eller om leken används i undervisningen. Av egna erfarenheter har vi sett att leken används på förskolor och i förskoleklasser men avtar allt mer ju högre man kommer upp i skolåren och istället står lärandet i fokus. Vad lek är, är både en lätt och svår fråga att svara på, vi vet vad det är men kan vi sätta ord på det? Inombords vet vi betydelsen men kan inte sätta ord på det. Hur definierar pedagogerna leken? Pramlig Samuelsson & Asplund Carlsson (2003) framhåller leken som något socialt, emotionellt och kognitivt. De menar även att det inte blir mycket lek utan kreativitet och fantasifull miljö. Norén-Björn (1983) beskriver lek som ett tillstånd som barn befinner sig i. Med detta menar hon att barnen under lekens gång sjunker in i ett slags harmoni som gör att de strålar av inspiration och skaparglöd. Lindqvist (1996) påstår att leken är en omvändningsprocess där barn tolkar sina erfarenheter där händelser och föremål får nya definitioner. Knutsdotter (2003) anser att leken är paradoxal, med detta menar hon att den inte går att beskriva med enkla ord. Leken är det tillfället där det inträffar ett möte mellan den yttre världen och den inre.

Eftersom vi båda har utländskt ursprung har vi erfarenheter av hur det ser ut i skolor i två andra länder och hur man ser på leken och lärandet där. Våra erfarenheter är att i dessa två länder, Polen och Kroatien, ser man leken som något som används innan man börjar skolan och något man gör på fritiden och rasterna. Medan lärandet är något som sker direkt när man börjar skolan. Betydelsen för skolan är annorlunda, skolan och barnens utbildning är väldigt viktigt och lek är inget man gör under lektionerna. Även föräldrarna har denna inställning, de vill att barnen får den bästa utbildningen och att de inte får det genom leken. Dessa

erfarenheter har vi fått när vi själva gick i skolan i dessa länder för 15 år sedan, och kan därför inte garantera att det är så fortfarande.

Vi vill därför genom detta examensarbete undersöka vilken syn pedagogerna har på leken i undervisningen. Vi har varje gång som vi varit ute på VFT försökt att använda oss av leken och praktisk undervisning, vilket var uppskattat varje gång av både våra handledare och barnen. Anledningen till vårt val av undersökningsområdet är att vi känner att leken försvinner ju äldre barnen blir och vi vill öka kunskapen om vad anledningen till detta är. Pedagoger kan tycka att de använder sig av leken eftersom de utgår från sin egen definition. Hur ser de på leken och vilken betydelse leken har i undervisningen?

2 Utgångspunkter

Av det vi har läst under utbildningen har mycket handlat om leken och vi är medvetna om att det finns många teorier inom ämnet, vilket gör att vi har mycket att välja mellan. Detta leder till en stor variation och många olika teorier att ställa mot varandra. I detta avsnitt kommer vi att ta upp några av dessa teorier som olika forskare har skrivit angående leken i skolundervisningen. Vi kommer att ta upp teorier kring både leken och lärandet. Här kommer vi även att behandla några av de forskare och författare som vi anser vara väsentliga för vår studie. Att hitta litteratur om lek och lärande var lätt eftersom det gjorts mycket forskning på området. Det som dock varit svårt var att välja ut relevant litteratur som kunde bidra till vår undersökning. Vi använde oss av ett antal böcker, där väsentliga delar valdes ut, och de som bidrog främst till vårt arbete var Pramling och Knutsdotter som skriver om lek och lärande. Även Vygotskij var ett självklart val eftersom han tar upp begreppen kreativitet och fantasi i samband med lek. Utöver de nämnda forskarna har vi valt att lyfta fram ett antal författare som har forskat om leken och som vi anser vara intressanta och väsentliga för vårt arbete.

2.1 Leken ur ett sociokulturellt perspektiv

Vygotskijs (1930/1995) teorier utgår från ett sociokulturellt perspektiv, vilket innebär att kunskap uppnås genom vårt språk och genom samspelet med vår omgivning och våra medmänniskor. Grunden till egen kunskap och eget tänkande är det sociala samspelet. Även Lillemyr (2002) anser att leken lär barnen att samspela med andra barn och vidare lär sig att kommunicera och samarbeta med andra. Författaren betonar även att barn tränar upp sin sociala förmåga genom lek. Han anser vidare att leken lär barnen att lära känna sig själva.

Vygotskij framhåller att leken är grunden för barnets skapande och det är i leken som barnet tolkar sina upplevelser och ger dem liv genom att dramatisera dem. Barnet berättar en berättelse i leken och på så sätt hör lek och berättelse ihop. Lillemyr (2002) beskriver lek som en frivillig aktivitet och något som ger glädje och spänning, men leken är även en förberedelse för vuxenlivet.

Det som Knutsdotter Olofsson (2003) kanske är mest känd för är de tre sociala lekreglerna, samförstånd, ömsesidighet och turtagande. Om dessa regler inte finns eller efterföljs blir det ingen lek eller så avbryts leken eftersom lekens harmoni störs. Det hon menar med samförstånd är att de som leker är införstådda med att det är på lek. Ömsesidighet handlar om att alla får vara med i leken på samma villkor, exempelvis att ett starkare barn i en bråklek lägger sin styrka åt sidan och låter sig besegras av någon som är svagare. Med turtagande menas att alla som är med i leken får vara med och bestämma hur leken ska fortlöpa. Hon talar även om förutsättningar som är viktiga för att barn ska kunna gå in i leken. Hon anser även att för att kunna leka måste man förstå att man kan tolka olika saker på olika sätt, som ett exempel tar hon upp att en pinne både kan vara en pinne och ett svärd.

2.2 Fantasi och kreativitet

Enligt Rollof (1999) kommer ordet kreativitet från latinska ordet *creos* som betyder att bringa grepp till existens, att skapa. Han menar att skapa inte innebär enbart en idé som man har utan även själva processen. Med detta menas att en idé kan stanna kvar eller försvinna ur hjärnan och aldrig bli verklig medan resultatet av kreativiteten är något som man har genomfört genom sin idé. Precis som Leymann anser han att kreativitet är något som finns hos alla och kan utvecklas genom träning. Dock anser Rollof att vissa kan ha mer kreativitet än andra. Vidare betonar författaren att barnet föddes med kreativitet och det återspeglas genom leken. Med detta menar han att barnet med hjälp av leken skapar en värld baserad på sin egen fantasi. Även föräldrar fascinerar av barnets språkliga kreativitet där barnet först skapar sina egna konstruktioner av ord innan den korrekta grammatiken och ordförrådet träder in. Författaren påpekar att kreativiteten inte avstannar om man inte uppmuntrar eller blockerar den, men att man istället hindrar dess utlopp.

Leymann (1990) framställer kreativitet som något som inte endast är medfött utan något man kan träna upp och bli bättre på. Författaren menar att man kan lära sig att bli mer kreativ om man tränar. Han tar upp kreativitetsträning där han påstår att ”kreativitetsträningen går alltså inte ut på att lära människor hur man får snilleblixtar, utan på hur man systematiskt arbetar igenom ett material så att nya tankekombinationer kan uppstå” (Leymann & Gustavsson, 1990, s.64). Även Knutsdotter (2003) betonar att det finns kurser för att väcka sin kreativitet men att dessa inte hade behövts om barnen hade fått använda sin fantasi och kreativitet i lek när de var små.

Vygotskij (1930/1995) anser att det är viktigt att ta tillvara barnens kreativitet och fantasi. I fantasin och kreativiteten finns bland annat engagemang, lust och koncentration, något som är viktigt i alla pedagogiska verksamheter. Han betonar även att leken är en fantasiprocess. Med detta menar han att det är genom fantasin barnet tolkar sina erfarenheter och känslor. Barnets lek är inte enbart ett sätt att dramatisera sina erfarenheter utan det är en kreativ bearbetning av intryck. Leken är ett sätt för barn att kombinera sina intryck med kreativiteten och genom detta skapa en ny verklighet som motsvarar deras egna behov och intressen.

Vidare framhäver Lillemyr (2002) att man skapar större engagemang i lärandet om man anknyter till fantasi och kreativitet. Genom detta tar man till sig kunskaper på ett enklare sätt. Genom leken tar barnen del av ett lärande som inte får så mycket utrymme i skolan. Det vill säga bearbetning, kreativitet och laboration. Eftersom leken är ett sätt för barn att utforska den kunskapen som de har tagit till sig genom lärandet kan de bearbeta den genom leken. Även Pramling (2003) anser att leken är ett tillfälle där barnen prövar nya saker och stöter på nya samt oväntade situationer. Eftersom dessa nya situationer inte passar in i det som barnet redan vet, försöker barnet att hantera det nya innehållet och anpassa det till sådant som det redan vet. Denna process blir en del av barnets lärande eftersom barnet här får ny kunskap. Vidare framhåller även Lindqvist att "leken är ett möte med barnets inre och yttre värld" (Lindqvist, 2002, s.50). Med detta menar författaren att de tankar som barnet har, formas ut i en yttre handling. Knutsdotter (2003) betonar att det som bildar material till leken är barns upplevelser och erfarenheter. Dessa återges dock inte utan de anpassas till barns egen förståelse och upplevelserna väcker i sin tur barns fantasi och kreativitet. "I leken behandlas det kända som är okänt och det okända som är känt. Man kan låtsas att man aldrig varit i sitt hem förut och man kan låtsas att det nya hotellrummet är ens kära gamla hem" (Knutsdotter Olofsson, 2003, s.22). Vidare framhåller författaren att man måste använda och utnyttja fantasin för att den ska flöda.

2.3 Leken i skolan

Lillemyr (2002) anser att även förr i tiden har leken förekommit främst ute på rasterna eller inom de estetiska ämnena. Författaren betonar att leken inte bara är viktig utan även ett sätt att undersöka och experimentera särskilt under de första skolåren. Det är under de första skolåren som leken är en metod för lärande. Knutsdotter (2003) betonar att i lek och skapande sker en

omedveten inläring och det är sällan man kan berätta vad det är man har lärt sig utan man bara vet. Därför är det svårt att sätta ord på vad man har lärt sig när man har lekt.

”Hur barn ska lära genom leken är en fråga hur man ser på lärande, vad man menar med lek och hur man i skolan ska uppnå lärande genom lek” (Lillemyr, 2002, s.63).

Det som är det viktigaste, enligt författaren, när det gäller lärande genom lek är pedagogens inställning och syn på barn, lek och lärande i allmänhet. Författaren framhåller att lek och lärande är två olika företeelser och svåra att jämföra men han beskriver begreppen på följande sätt:

- Barnet är i leken
- Lärandet är något som sker i barnet

Dessa två begrepp kan ske samtidigt, med detta menar han att när barnet leker så sker ett lärande samtidigt eftersom barnet tar till sig ny kunskap genom leken.

Pramling (2003) som med sina rötter i förskolans praktik anser att det som är och varit utmärkande med förskolepedagogiken i jämförelse med skolans pedagogik är barns lek, där leken är det centrala i förskolan. Även Vygotskij (1930/1995) hävdar att leken försvinner ju äldre barnen blir och de äldre barnen tappar intresset för den tidigare barndomens lekar. Fantasin finns fortfarande kvar fast i en annan form. En form av skapande fantasi är exempelvis det litterära skapandet. Här menar författaren att man ska ta tillvara denna typ av skapande genom att gestalta olika dikter och berättelser som ungdomarna läser från den vuxna litteraturen.

”Leken har på rasterna kanske i ännu större grad skett på barns villkor utan inblandning av vuxna. Lite provocerande kan man säga att barns egen lek i skolan ofta har förpassats till skolgården och till fritidshemmet” (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2003, s.214).

Vidare framhåller författarna att barns egen lek alltid funnits i förskolan, medan i skolan har lek funnits framförallt i ämnet idrott. Leken i skolan används för att barnen ska ta till sig kunskap och det finns inte utrymme till enbart lek, vilket gör att barnen inte alltid är medvetna att det är tillåtet att leka i skolan.

Lindqvist (2002) som intervjuade ett arbetslag om vilken inställning de har till lek i skolan fick bland annat svaren att leken har försumrats i skolan. En fritidspedagog anser att lek är något som man kan få in i varje ämne. Den gemensamma inställningen som grundskollärarna har på leken är att det handlar om lust.

Skolverket (1998) nämner Fröbel, som tar upp allt från att barnen lär sig att samarbeta med andra till att leka fritt. Han hade en tanke när han byggde sin pedagogiska teori genom att anta att det är barnens drift som leder till utveckling. Leken anses vara en väg till frihet och självständighet och har en stor betydelse i allt lärande. Leken anses som ett uttryck som är helt naturligt i barns utveckling.

Vidare menar Skolverket (1998) att själva lekforskningen har börjat utvecklas som ett särskilt forskningsfält inom pedagogiken. Inom lekforskningen har man utvecklat olika teorier och tolkningar av vad barn leker, vad den betyder för barnets psykiska och fysiska utveckling. Enligt samlade erfarenheter och forskning har det visat sig att leken är central i barns liv. I leken lär barnen sig allt från att kommunicera med andra, bearbeta intryck och förstå omvärlden. Leken är en viktig mått i barns lärande. När barnen försöker förstå något sker det oftast i samband med lek. Lek och lärande hör ihop, det är svårt att skilja mellan dem. Allt från regellek, rollek eller andra former av fri lek är en stor tillgång där barnen utvecklas i sina tankar

2.4 Utvecklingszoner

Jerlang (2003) tar upp Vygotskijs utvecklingszoner, där han menar att leken är grunden för nästa utvecklingszon men samtidigt att leken inte förlorar sin betydelse i den följande utvecklingszonen. Vygotskij anser att motivationen till leken är i första hand ouppfyllda önskningar och att dessa behov utlöses genom leken. Skulle alla behov uppfyllas direkt skulle det inte finnas någon lek. Det som skiljer leken från andra aktiviteter är att barnet inte själv är medvetet om sin motivation för lek, menar Vygotskij, enligt Jerlang (2003).

3. Syfte och problemformulering

Syftet med vårt examensarbete är att vi vill undersöka hur leken tillämpas i undervisningen och i vilken utsträckning, samt vilken inställning pedagogerna har till leken i undervisningen. Utifrån våra erfarenheter uppfattar vi att leken får en mindre betydelse i undervisningen ju högre upp i skolåren. Anledningen till att vi har valt att undersöka detta är för att vi som blivande pedagoger anser det är viktigt med mer lek i undervisningen. I vår utbildning har vi fått inblick på hur stor betydelse leken har i barns utveckling och lärande.

Vi vill genom denna undersökning inte enbart se hur pedagoger använder leken men även att vi själva får en klarare bild av lek i undervisningen. I vår undersökning vill vi ta reda på vilken inställning pedagogerna har till leken i undervisningssyfte. I vår frågeställning utgår vi från två huvudfrågor:

- Hur använder pedagogerna leken i undervisningen i grundskolans tidigare år?
- Hur talar pedagogerna om leken i sin undervisning i grundskolans tidigare år?

För att få svar på våra huvudfrågor kommer vi att använda oss av två underfrågor, som är väsentliga för vår undersökning. Dessa frågor är viktiga för att vi ska få en klarare bild av vilken syn pedagogerna har på lek respektive lärande. Frågorna kommer att användas som grund till intervjufrågor.

- Hur definierar pedagogerna lärandet?
- Hur definierar pedagogerna leken?

3.1 Begreppsdefinition

- I detta arbete menar vi att lek är något där pedagogen låter barnen att använda sin kreativitet och fantasi för att ta till sig kunskap. Leken gör att barnet arbetar på ett lustfullt sätt och behåller sin nyfikenhet för den aktuella uppgiften/aktiviteten.
- Fantasi är en förmåga att kunna föreställa sig olika symboler, föremål, personer eller olika händelser som inte är närvarande eller finns i verkligheten. Fantasi kan även användas för det som man föreställer sig på detta sätt. Enligt *Aha, modern kunskap för alla* (2006) är fantasin central i all kreativ verksamhet.

- Med kreativitet menar vi skapande utifrån en idé man har i huvudet. Det är inte själva idén och inte heller målet utan det är själva processen som är kreativitet.
- Med lustfyllt lärande syftar vi på de sätt som pedagogerna arbetar med barnens motivation inför sitt lärande.

4. Metod

I detta avsnitt kommer vi att ta upp hur vi har tänkt kring metoder som vi valt att använda och varför vi valt dessa. Vidare kommer vi även att beskriva vårt urval och hur vi har tänkt när vi gjort urvalet samt hur vi genomfört våra undersökningar.

4.1 Metodval och metoddiskussion

I valet av metod använde vi oss av observationer och intervjuer eftersom vi anser att dessa metoder kompletterar varandra på ett bra sätt. Genomförandet av observationerna gav oss en större överblick, medan intervjuerna fokuserade mer på individen. Repstad (1999) anser att det är bra att kombinera metoder i sin undersökning. Detta anser även vi vara positivt eftersom man får en större uppfattning om det man forskar om. Detta gör även att vi får se hur handlingen är i förhållande till det som den intervjuade säger. Eftersom vi endast observerade ett lektionstillfälle kunde vi inte dra slutsatser att pedagogen alltid arbetar på detta sätt, därför spelade intervjuerna en viktig roll i vår undersökning. Något som Repstad (1999) även betonar är vikten av förberedelser inför intervjuer. Han menar att om man är väl förberedd kan man undvika irrelevant prat. Författaren menar även att man måste tänka efter vilka man intervjuar, vilket betyder att man som forskare måste räkna med att de personer som intervjuas har viktig och relevant information. Vad som kan hända på exempelvis skolor är att rektorn medvetet/omedvetet styr över vem som ska finnas med i urvalet och på så sätt rekommendera de "bästa" och flexibla lärarna. Detta är något som vi anser har varit viktigt att ha i åtanke, både innan och under våra intervjuer. Det som var svårt var att själva bedöma om intervjupersonerna varit uppriktiga eller om de berättat sådant vi ville höra. Under intervjuerna märkte vi att intervjupersonerna var avslappnade och var uppriktiga i sina svar.

Tullgren (2003) beskriver att när hon intervjuade pedagogerna fick hon känslan av att respondenterna beskrev verksamheten på ett sätt som inte stämde överens med hur de arbetade. En fördel för oss är att vi innan intervjuerna hade genomfört observationer av pedagogen vi skulle intervjuas. Genom detta fick vi en klarare uppfattning om hur denna arbetar för att sedan under intervjun gå vidare på djupet. Patel och Davidsson (2003) tar upp intressanta saker om kvalitativa intervjuer som är värda att tänka på. De menar att ibland kan

forskaren ha en hög grad av strukturering dvs. att ställa frågorna i en bestämd ordning men även tvärtom dvs. att forskaren ställer frågor i den ordning som passar bäst för tillfället. Författarna anser även att forskaren ibland kan genomföra intervjuer utan att ha förberett intervjufrågorna. Vi hade personligen inte kunnat intervjuas utan förberedelse eftersom vi anser att det är viktigt att vara väl förberedd. Vi anser vidare att om vi varit oförberedda kunde det tyda på oengagemang och den intervjuade kanske skulle märka detta och sedan ej heller engagera sig. Utan förberedelse kan intervjun spåra ur och man börjar samtala om något annat, menar Repstad (1999).

Vi hade som nämnt tidigare förberett oss inför intervjuerna, men vi valde en semistrukturerad intervju för att skapa en mer flexibel situation. Vi använde oss av ett par grundfrågor som ställdes till alla pedagogerna. Förutom grundfrågorna ställde vi även frågor kring observationerna till de enskilda pedagogerna. Under intervjun valde vi att först ställa grundfrågorna (se bilaga 1) som vi fann väsentliga för vår undersökning och ansåg vara en god grund till intervjuerna. Anledningen till observationsfrågorna var för att vi skulle få svar på de funderingar som hade kommit upp under själva observationerna. Anledningen till detta var att vi ville ha frågor i en bestämd ordning och för att det skulle finnas en röd tråd i intervjun.

Att använda sig av bandspelare kan både vara bra och mindre bra. Det som är bra med bandspelare är att hela intervjun blir inspelad och sedan kan lyssnas igenom i lugn och ro. Vi har dock stött på negativa aspekter genom användandet av bandspelare där vuxna, som skulle intervjuas, blivit nervösa och känt obehag. Trost (1997) tar upp både för- och nackdelar om användandet av bandspelaren. En av fördelarna han tar upp är att man inte behöver anteckna och kan istället koncentrera sig på den som intervjuas. Med nackdelar menar han att den som intervjuas inte vill bli inspelad på band eller att den accepterar det men känner sig ändå besvärad och hämmad. På grund av detta ansåg vi att vi kunde föra anteckningar vid intervjuerna, eftersom vi var två personer vilket gav oss möjligheten att en kunde anteckna och den andra intervjuas.

4.2 Urval och genomförande

I vårt val av skolor har vi valt att genomföra vår undersökning på tre skolor i Malmö där vi fokuserade oss på skolår två. Dessa skolor valde vi för att en av oss har bra kontakter med

dessa och således var det enklare att få komma dit och observera. En annan viktig anledning till valet av skolorna är att de är mångkulturella varav en av dem skiljer sig från de andra genom att ha en högre status. Vi anser att dessa skolor kommer att ge oss ett bra underlag till vårt arbete. Anledningen till att vi valde mångkulturella skolor var att vi har egna erfarenheter av att lära sig ett annat språk. Vi anser att man som barn lär sig bemästra ett språk enklare och snabbare om undervisningen är lustfyllt och lekfullt. Med lustfyllt och lekfullt menar vi att man i undervisningen använder sig av lek och praktiska moment.

Vi har valt att genomföra observationerna på matematik- och svensklektionerna. Anledningen till detta är för att vi anser att fokus i de tidiga skolåren, främst årskurs ett till två, ligger på dessa två ämnen samt att de är kärnämnen i skolan. Vi menar dock inte att leken enbart är viktig i de ämnena utan i alla skolämnen. Vi har i vår studie observerat tre svensklektioner och en matematiklektion. En av observationerna var en blandning av svenska och matematik men vi känner att fokusen ändå låg på matematiken.

Som observatörer har vi valt en icke deltagande observation eftersom vi inte vill påverka undervisningen. Vi höll oss därför i bakgrunden och satt på var sin plats i klassrummet ifrån varandra. Detta gjorde vi för att vi skulle få olika infallsvinklar och förhoppningsvis kunna se olika saker, vilket senare bidrog till mer material att analysera. Våra observationer var förutsättningslösa eftersom vi ville se helheten för att sedan analysera olika händelser.

När vi kom till de olika skolorna för att genomföra observationerna blev vi väl bemötta och presenterade oss återigen och pedagogerna presenterade oss för barnen eftersom de var nyfikna. I klassrummet placerade vi oss på var sin plats och tog upp papper och penna för att kunna anteckna. Vi satt för oss själva utan att någon störde, dock fanns det barn som gick runt och var nyfikna på vad det var vi skrev. Efter observationerna tackade vi pedagogerna för att vi fick vara där och påminde att vi skulle komma följande vecka för att intervjua. Efter varje observation satte vi oss ner och diskuterade vad det var vi observerat, därefter gjorde vi en sammanställning av våra tankar och noteringar.

I valet av intervjupersoner har vi valt att intervjua sex pedagoger från dessa skolor, som vi även observerat. Av intervjupersonerna är majoriteten kvinnor, dock lyckades vi att intervjua även en man. Vi hade inte i förväg planerat vilket kön vi ville intervjua utan intervjupersonerna baserades på observationerna.

Intervjufrågorna skrev vi tillsammans men vi hade svårt att formulera dem. Vi strävade mot att formulera neutrala frågor där respondenten kunde svara utan att känna att denna måste svara på ett speciellt sätt. Lökken och Söbstad (1995) tar upp några misstag man kan göra när man formulerar frågor och ett av dessa är att frågorna inte ska vara ”laddade”. Med detta menas att respondenten uppfattar vissa svar som mer önskvärda än andra. Trots att vi har en stark uppfattning om att leken är betydelsefull, så har vi arbetat aktivt för att detta inte skulle påverka det empiriska materialet.

Under vår första intervju använde vi oss inte av en bandspelare eftersom vi tidigare varit kritiska mot det. När en av oss antecknade under intervjun fick vi inte med allt av det som blivit sagt men vi ansåg ändå att detta fungerade bra. Vi fick under intervjun höra av en av pedagogerna att vi kanske borde ha haft bandspelare medan den andra pedagogen påstod att hon inte alls var positiv till bandspelare och har inte använt sig av det någon gång. Genom detta kan vi konstatera att personer kan ha olika inställningar till bandspelare. Efter intervjun kände vi dock att en mp3 spelare är något som hade underlättat intervjun och därför använde vi oss av en sådan i resten av intervjuerna. Vi anser att mp3 spelare var lämpligare eftersom den var enklare att lyssna av och vi kunde göra det på datorn i samband med att vi satt och skrev. Vi fick inte heller inte känslan av att någon av pedagogerna hade något emot att bli inspelad och vi märkte inget obehag från deras sida.

4.2.1 Pedagogerna

Annika, som är i 40-års ålder, är i grunden förskollärare och har arbetat som det i cirka 13 år. Därefter läste hon till grundskollärare i Stockholm, och flyttade sedan till Skåne där hon började arbeta på nuvarande skola, på det tidigare kallade mellanstadiet. Nu arbetar hon på lågstadiet och för tillfället i årskurs två. Annika har arbetat som pedagog i sammanlagt över 20 år varav åtta som grundskollärare.

Gunnel är i 50-års ålder och började yrkeslivet med att arbeta på bank under fem år. Hon blev sedan mammaledig i några år och därefter började hon läsa till grundskollärare i matematik och NO samt i bild och engelska. Gunnel började efter utbildningen att arbeta på en skola på landsbygden i mellersta Sverige. Hon har arbetat som pedagog i elva och ett halvt år varav fem och ett halvt på nuvarande skolan. Gunnel är en av de pedagoger som samarbetar med

Annikas klass bland annat vid gruppindelningarna. Vi har dock inte observerat hennes lektion men hon ville ändå vara med på intervjun. Hon påpekade att varje pedagog arbetar på annorlunda sätt och kan bidra till vår undersökning.

Helena, som är i 60-års ålder, tog sin examen på lärarhögskolan som lågstadielärare 1969 och började därefter arbeta på en skola i centrala Malmö. Den nuvarande tjänsten fick hon 1974 och har arbetat där sedan dess. Hon har arbetat som pedagog i sammanlagt 37 år och trivs fortfarande oerhört mycket. Anledningen till att hon fortfarande är kvar på samma skola är för att hon alltid haft ett bra arbetslag och att det är stimulerande att man gör nytta.

Jenny, som är i 30-års ålder, läste den gamla lärarutbildningen, som var på tre år, till fritidspedagog och tog sin examen år 2000. Hon har varit verksam i ungefär fyra år på grund av mammaledighet.

Ninni är i 30-års ålder och utbildad grundskollärare i svenska, samhällsorienterade ämnen men även idrott som tillval. År 2002 gick hon ut lärarutbildningen och började jobba direkt på den skolan hon är idag. Ninni är väldigt glad och engagerad i det hon gör.

Pär är i 40-års ålder och är utbildad matematik, NO och idrottslärare. Han har jobbat som lärare i fjorton år. Har fortfarande lika stor glöd för läraryrket, skulle aldrig vilja jobba någon annanstans.

4.3 Att arbeta i par

Vi, Karolina och Ruzica, träffades först under ett sidämne där vi inte gjorde några större grupparbeten och vi visste egentligen inte hur vi skulle fungera tillsammans, det kändes bara rätt. Nu efter att ha genomfört examensarbetet tillsammans kan vi konstatera att vi fungerade utmärkt. Vi valde att skriva olika delar först själva för att sedan diskutera vad vi skrivit och genom detta skriva ihop en gemensam text. Vissa avsnitt som diskussion och analys skrev vi tillsammans eftersom vi kände att det behövdes, dock hade vi innan dess skrivit ner våra egna tankar. Genom att arbeta på detta sätt kunde vi först i lugn och ro tänka var för sig innan vi skrev ihop det till en text. Detta arbetssätt gav oss mycket mer eftersom vi fick olika tankar istället för att sitta tillsammans och skriva direkt. Hade vi gjort på detta sätt kunde det ha hänt att vi inte hade tid att fundera på egen hand och att det var en av oss som kom med tankarna.

4.4 Forskningsetiska överväganden

Vi anser att, oavsett om det är intervju eller observation, måste man fråga den berörde om den vill ställa upp, vilket vi gjorde. De intervjuerna där vi använde en mp3 spelare frågade vi om det gick bra att vi spelade in intervjun. Vi poängterade även att informationen vi fick kommer att förstöras när vi genomfört vår undersökning och vi skulle använda oss av fingerade namn i vårt arbete.

Eftersom vi hade intervjufrågor utifrån observationer så var vi medvetna om att pedagogerna kunde känna sig granskade. Under intervjun berättade vi att vi kommer att ställa både grundfrågor och frågor kring observationer. Vi gjorde pedagogerna medvetna om att observationsfrågorna handlade om våra funderingar kring olika moment som skedde under ett lektionstillfälle.

5 Resultat av intervjuerna

5.1 Pedagogernas definition på lek

Vi fick intrycket att Annika inte verkade kunna sätta ord på vad lek egentligen är men efter lite betänketid beskriver hon att lek är något som är lustfyllt och roligt. Gunnel ser leken som ett roligt sätt att lära sig och ta till sig kunskap. Lek är något lustfyllt där barnens fantasi står i fokus. Hon anser att leken är väldigt viktigt i barnens utveckling. Helena, precis som Annika, funderade en stund innan hon svarar på vad lek innebär för henne och säger *att om vi hade frågat henne för 30 år sen hade hon svarat att det inte är så viktigt, att det ska räknas och läsas*. Men idag anser hon att lek är väldigt viktigt och framför allt att hon kan förändra sig och gå ner på barnens nivå och vara en av dem. Men hon poängterar att det är viktigt att fortfarande visa att det är hon som är läraren. Leken anser hon är något som är naturligt i det hon gör och barnen tar till sig kunskap genom leken. Helena säger även att man själv ska känna att man har leksinnet kvar och kunna leka oavsett vilken ålder man har. Även Jenny kunde heller inte svara direkt på vad lek är för henne och funderar en stund och berättar att leken enligt henne är ett samspel mellan en eller flera. Hon påpekar även att det är svårt att definiera leken eftersom det är så mycket som kan vara lek. För Jenny kan lek både innehålla fysiska och psykiska aspekter. Det fysiska kopplar hon främst till idrott där barnen lär sig att hoppa, springa och grov- och finmotorik. Vidare anser hon att leken och lärande hör ihop utan tvekan, något som flera av pedagogerna anser. Leken betyder väldigt mycket, barnen lär sig jättemycket genom att leka, både när det är fri lek och när det är bestämda lekar, hävdar Jenny. Hon anser att leken ska finnas med även upp mot högre åldrar. Man kan aldrig leka för länge. Lek för Pär är något som sker spontant. Han säger *att lek är något som man själv kan hitta på där ingen behöver säga till vad man måste leka*.

5.2 Lek och lärande

Lärandet anser Annika är något som kan ske genom lek och genom ens erfarenheter. Annika poängterar att leken och lärandet hör samman. Hon menar att barnens erfarenheter bearbetas genom leken. Gunnel beskriver lärandet ur en annan synvinkel än de andra pedagogerna där hon menar att lärandet är som en process som sker i hjärnan. Hon menar att när människan lär

sig saker bildas det flera nya kontaktvägar i hjärnan. Hon tvekar inte alls om att leken hör ihop med lärandet. Gunnel anser att barnen lär sig saker när de leker men att de ibland inte är medvetna om att de lär sig. Barnen lär sig genom lek oavsett vilken typ av lek man menar. Genom leken som sker på rasterna lär sig barnen turtagande och social kompetens.

Lärandet enligt Helena är egentligen allting och att lärandet finns i alla processer och ämnen. Hon påpekar att det viktigaste egentligen är vägen till målet, själva processen och inte målet. Lärandet enligt Jenny är inte enbart att sitta vid en bänk och läsa böcker utan även att använda sin fantasi och arbeta praktiskt som exempelvis genom matematiklaborationer. Ninni anser att lärande är allt som man gör, och då menar hon att lärande sker inte endast i klassrummet utan dels genom lek och dels vad barnen gör på fritiden. Hon precis som de flesta av pedagogerna poängterar *att lek och lärande hänger definitivt ihop på alla sätt och vis.*

Pär ser lärande som kunskap och färdigheter som man lär sig. Det positiva är att man lär sig att ha med sig dessa senare i livet, inte bara till de moment som man tror är viktiga just nu. Om man ska lära sig något så är det roligare om man gör det på ett roligt sätt, vilket genast gör det även mycket enklare att lära sig. Pär påpekar *att lek och lärande hänger ihop, men behöver inte alltid göra det.*

Annika anser att barnen lär sig via leken eftersom undervisningen är varierad och väcker deras nyfikenhet och lust för lärandet. Vidare berättar Helena att barnen lär sig via leken. Hon menar att barnen lär sig att hantera ny kunskap. Hon menar att leken hela tiden är ett sorts testmoment där barnen övar nya saker och testar sina kunskaper. Helena påstår även att barnen lär sig av varandra och får även en social träning. Hon berättar även att hon använder sig av leken på olika sätt där hon bland annat tar upp att hon brukar leka fram ett matematiskt begrepp. Även Jenny och Ninni påpekar att barnen lär sig många saker genom lek där hon berättar att barnen lär sig förhållningssätt mot varandra, samspela och social träning. Ninni anser att barn via lek lär sig, förutom turtagande, att hålla sams och även de olika fysiska aktiviteterna. Allt från att lära sig att hoppa och springa till den sociala biten där barnen lär sig hur man ska vara mot varandra. Hon tillägger att man bör använda sig mer av den spontana leken som inkluderar mycket av den sociala träningen och den fysiska aktiviteten.

Enligt Pär lär barnen sig förhoppningsvis att det finns regler, eftersom det finns alltid en del elever som lär sig hur man ska bryta dem för att själv alltid få fördelar. En del elever lär sig

hur man kan ha kul men att det nog är blandat bland elever, för det beror väldigt mycket hur eleverna är som individer.

5.4 Lek i undervisningen

Annikas syn på vad leken i undervisningen innebär är att barnen får vara kreativa och få använda sin fantasi. På frågan om hon använder sig av leken i undervisningen svarar hon att hon gör det utifrån sin egen syn på leken. Hon pratar om lustfyllt lärande där hon menar att så länge barnen har nyfikenheten och lusten i undervisningen har de någon form av lek. Leken som finns i klassrummet definierar Gunnel som något som finns så länge lusten finns. Lustfyllt lärande är när barnen får vara kreativa och nyfikna på det de gör. Gunnel använder sig av leken genom att göra barnen nyfikna och intresserade. Hon försöker att variera undervisningen genom att både arbeta i böcker men även praktiskt där hon bland annat nämner bingo i matematik. Något hon poängterar är viktigt i undervisningen för att det ska väcka lust och nyfikenhet är pedagogens roll. Pedagogens attityd, kroppsspråk och entusiasm är viktig i undervisningen. Gunnel nämner även vikten av att arbeta med sagor och att skapa rätt stämning. Hon menar att om man ska inleda ett tema eller liknande är det viktigt att väcka barnens intresse bland annat genom att spela upp en liten sketch.

Jenny anser att man som pedagog kan leka fram olika matematiska begrepp och alfabetet. Leken kan man använda i alla ämnen om man använder sin kreativitet. Hon försöker själv att använda sig av leken ofta och detta är något som ibland är inplanerat men kan även ske spontant under lektionen. Ninni anser att man har många olika lekar som man kan använda sig i undervisningen som t.ex. matematiklekar. Hon personligen använder sig mycket av mattelekar och alfabetslekar i svenska, gärna utomhus. Eftersom hon även är idrottslärare använder hon sig av olika lekar på idrotten. Även Pär använder sig av leken i undervisningen väldigt mycket, men speciellt inom idrott. Ninni anser dock att leken kan vara både bra och dålig att ha i undervisningen. Hon menar att under hennes idrottslektioner fungerar det utmärkt att ha lekar, men så fort det är svenska så förstår inte eleverna vad det är de ska göra, för de förstår inte riktigt att man kan ha lekar i svenska. *För att eleverna utför de olika lekar utan att själva förstå att det sker ett lärande. Men det är kanske det som är meningen,* säger Ninni och tillägger att *barnen behöver inte alltid förstå att det är ett lärande som sker.* Hon anser att man ska ha leken i undervisningen för att alla barn lär sig på olika sätt och att ha variation i lärande är bara bra.

5.5 Lek i de högre skolåren

Eftersom Annika tidigare har arbetat med lite äldre barn har hon även erfarenheten av hur undervisningen bedrivs i de andra stadierna. Hon menar att undervisningen inte skiljer sig mycket när det gäller användandet av leken. Leken finns men i en annan form. I de högre stadierna är leken som ett tävlingsmoment. Hon menar att om man förhör engelska glosor och gör det på ett lustfyllt sätt ser eleverna det som en tävling och inte som lek. Gunnel som inte har mycket erfarenhet av de andra stadierna tror att leken finns men i andra former och att leken i de högre skolåren är mer som ett tävlingsmoment.

Om hur det ser ut i de olika stadierna berättar Helena att skolan arbetar med lektema och att leken används på de olika stadierna i någon form. Fast hon tror att leken är mer naturlig i de lägre skolåren, eftersom hon anser att barnen är mer stimulerade och leker mer och oftare. Helena tillägger att *barnen i de yngre årskurserna glömmar bort vem de är när de leker och använder sin fantasi. De äldre barnen blir tyvärr alltför tuffa och ser leken som något barnsligt och att det anses skämmigt att leka.* Hon talar även om att om vi vuxna kan få upp deras intresse och tycka att det är roligt att leka så förlorar de sitt tuffa yttre. Det är då vi som pedagoger kan se att de verkligen tycker att det är roligt att leka. Hon påpekar även att samhället påverkar de äldre barnens syn på leken och att de strävar efter att bli vuxna mycket snabbare. Även Jenny och Pär anser att de äldre barnen verkar tycka att det är fånigt och pinsamt men när en vuxen är med i leken försvinner pinsamheten och det blir enklare att leka. Pär berättar att många barn kan tycka att det är tråkigt med olika lekar innan de sätter igång, men när de väl sätter igång och leker så tycker de att det är kul.

Något som Jenny tar upp är lekdagar som finns på skolan, där alla stadier är med och har olika lekar på olika stationer. Hon påpekar även att de påbörjat ett arbete där barnen i årskurserna fyra och har fått förklara och hålla i olika lekar för de yngre barnen. Detta är något som de kommer att arbeta med framöver. Femmorna och fyrorerna har både fått komma med egna förslag på lekar och fått hjälp av pedagogerna. Men hon anser, precis som de flesta av pedagogerna att leken definitivt avtar i samband med åldern och att barn idag slutar leka alldeles för tidigt. Jenny relaterar till sin egen uppväxt där hon lekte längre än vad barn gör idag.

En av pedagogerna anser dock att leken absolut finns på de olika stadierna på skolan, men det beror också på vem som är läraren. Ninni anser att överlag så använder sig de flesta läraren utav lek i undervisningen. Precis som Jenny berättar om de gemensamma lekdagarna där alla barn från olika årskurser blandas och leker tillsammans, berättar Ninni att detta år ska eleverna från årskurs fyra och fem komma på själva de olika lekar som alla ska leka. *Hittills har det fungerat utmärkt, så vi kommer förmodligen att fortsätta att ha kvar lekdagar på skolan,* menar Ninni.

Pär berättar även att han inte brukar ha matematiklaborationer eftersom han enbart har matematik två gånger i veckan med klassen. På dessa lektioner förekommer även att ett par barn går ut och läser sin svenskläxa för klassläraren, det blir lite spring, menar han. Därför får barnen mycket gärna använda sig av olika föremål som hjälp men barnen är dock inte alltid medvetna om detta. Att använda sig av föremål för att klara matematikuppgifter är ett sorts lustfyllt lärande.

5.6 Sammanfattning av intervjuerna

Pedagogerna definierar leken som något lustfyllt och roligt samt att fantasi har en stor roll i leken. Men att leken även är viktigt för barns utveckling. De flesta pedagoger har väldigt svårt med att definiera leken för de anser att lek kan ta sig i uttryck på olika sätt i olika sammanhang. Att definiera lärandet var enklare än att definiera lek för många av pedagogerna men det fanns även vissa som hade svårt med detta. Många av pedagogerna beskriver sambandet mellan lärande och lek istället för att definiera själva begreppet lärande. Majoriteten anser att lek och lärande hör ihop men en pedagog betonar att det inte alltid behöver göra det. En annan pedagog lyfter fram att det viktigaste är vägen till målet, själva processen är det som är lärandet och inte själva målet.

Något som poängteras av pedagogerna är att barnen lär sig mycket genom lek oavsett vilken typ av lek man leker. När barn leker tillsammans övar de bland annat på den sociala förmågan och att samspela med andra. I leken övar barnen även på nya saker och testar sina kunskaper. För att det ska bli en bra undervisning krävs det lika mycket av pedagogen som av barnet. Det är viktigt att pedagogen har entusiasm och engagemang i sin undervisning. Leken kan användas i alla ämnen om man som pedagog använder sin kreativitet. Det som alla är eniga om är att lek är lärande och att de använder sig av det i undervisningen fast på olika sätt

beroende på hur de själva ser på leken. Vi fick både se några likheter och skillnader på hur pedagoger undervisar och beskriver lek i undervisningen. Vissa av pedagogerna anser att leken i undervisningen lyfter fram kreativiteten och fantasin hos barnen medan vissa anser att leken finns där så länge barnen är nyfikna och motivationen finns. Annika anser att så länge barnen har nyfikenheten och lusten i undervisningen har de någon form av lek. Vi anser dock att Annikas påstående inte överensstämmer med våra åsikter eftersom leken inte behöver finnas enbart för att lusten och nyfikenheten finns.

Utifrån pedagogernas erfarenheter så avtar leken ju högre i skolår man kommer upp i. Anledningen till det förklarade en pedagog att det kan bero på att samhället påverkar de äldre barnens syn på leken så att de strävar efter att bli vuxna mycket snabbare. Det är dock mycket upp till pedagogerna att skapa utrymme stimulera barnens lek. Något som några av pedagogerna nämner är lekdagar där alla barn leker under samma dag, där man kan blanda årskurserna och även låta de äldre barnen hålla i lekar för de yngre.

6 Resultat av observationerna

Utifrån observationerna som vi har genomfört, på svenska och matematiklektioner, märker vi hur miljön i klassrummet och pedagogen kan bidra till en lekfull och kreativ undervisning. Vi kommer i detta avsnitt redovisa hur miljön och pedagogen kan bidra till kreativitet och fantasi. Vi kommer även att belysa de svaren vi fick på observationsfrågorna.

6.1 Pedagogens roll

Nästan alla pedagoger är aktiva i sin undervisning, de går runt i klassrummet och hjälper eleverna men det var enbart en som inte har en tydlig kateder i klassrummet. På en annan lektion väljer pedagogen att sitta mestadels av lektionen bakom katedern. Det visar sig dock sedan att detta berodde på ett fysiskt hinder hos pedagogen. Trots detta går pedagogen ibland runt i klassrummet och hjälper eleverna som var i behov av hjälp. När barnen kommer fram till pedagogen för att få hjälp eller någonting rättat uppmuntrade pedagogen barnen och gav beröm på det de hade jobbat med. Under lektionen anser pedagogen att det vid ett tillfälle blir för stökigt när två barn spelar matematikspel och höjer sin röst. Pedagoger anser att andra barnen stördes av detta.

(Lektion 3) Efter godmorgonsången tar pedagogen fram en sten och berättar att hon kommer att skicka stenen och den som får stenen får berätta vad de ska göra under dagen både på skolan och på fritiden. Här för eleven och pedagogen dialog kring det barnen har berättat och pedagogen ställer följdfrågor. Pedagogens mål är att varje elev ska bli hörd och sedd varje dag. Att pedagogen ser och samtalar med varje barn är väldigt bra eftersom varje barn blir genom detta bekräftat och sedd. (Lektion 5) Pedagoger avslutar lektionen och säger att de får fortsätta med sagorna nästa gång, och att de ska lägga ner sina sagor i lådorna. När alla barn har satt sig ner på sina platser berättar pedagogen, att när alla barn är klara med sina sagor ska de få läsa sina sagor inför klassen. Barnen ställer upp stolarna och pedagogen står tyst och väntar på att eleverna blir tysta.

(Lektion 2) Två av barnen börjar spela matematikspelet som ingår i matteboken. Spelet avbryts av pedagogen för att det ena barnet inte är klar med sin uppgift. Pedagoger berömmar dock elevernas initiativ till spelandet men påpekar att man måste bli klar med allt först innan

man kan spela. (Lektion 1) Pedagogen avbryter mitt i läsningen och ber eleverna att lägga ner böckerna och barnen blir indelade i sina vanliga grupper. Vi reagerar på när pedagogen plötsligt avbröt läsningen och att barnen ska gå till sina grupper. Anledningen till att vi reagerar var för att lugnet stördes och plötsligt blir det stökigt.

(Lektion 5) Lektionen börjar med att pedagogen ställer sig mitten i klassrummet och läser högt en saga som handlar om kungadottern. Pedagogens läser med inlevelse och variation i rösten vilket gör att eleverna tycker det är spännande och lyssnar lyhört. När pedagogens läser sagan fångar hon inte bara barnen, hon fångar även oss. Hennes variation och inlevelse i rösten är det som fångar lyssnaren. Pedagogens röst är väldigt viktig om man ska fånga barns intresse och nyfikenhet. Vidare under lektionen uppmuntrar pedagogens till rörelse till musik. Pedagogens är entusiastisk och engagerad vilket avspeglas på barnen. Att man som pedagog visar engagemang är viktigt för att barnen ska känna att det är roligt. Barnen blir glada, skrattar och har roligt och pedagogens likaså.

(Lektion 3) Precis som under lektion fem väljer pedagogens att stå i mitten av klassrummet och börjar läsa högt och tydligt ur boken om Tsatsiki. Innan pedagogens börjar läsa återberättar hon vad som hänt förra gången. Barnen lyssnar lyhört, äter sin frukt och verkar vara intresserade. När pedagogens går genom de mjuka och hårda vokaler påminner hon om ramsan som de använder sig av, vi antar att det är för att barnen ska ha lättare att memorera. De flesta barnen minns ramsorna, och pedagogens ber en elev att säga ramsan och vilken vokal det är. Exempel på mjuka vokaler: Apan Odlar Utan Åker. Vidare går pedagogens igenom ord där vokaler finns med. Under genomgången av vokaler märker vi att pedagogens involverar barnen genom att samtala med dem.

6.2 Kreativitet i undervisningen

Under lektion två kommer frågan, vad hälften av fjorton är, upp ett flertal gånger från eleverna. Pedagogens låter eleverna fundera själva och påminner dem att ta fram föremål som björnar och ta hjälp av dem. När det blir slut på björnarna i asken vet inte barnen vad de ska göra. Pedagogens tar fram en ask med pennor istället. När både björnarna och pennorna är slut tar en flicka hjälp av saxar, utan att ha blivit tillsagd av pedagogens. Under matematikspelet, tar även spelpjäserna slut, och då tar barnen istället tärningar och använder sig av dem till spelpjäser. Vi anser även att barnen börjar bli mer kreativa i valet av föremål utan att

pedagogen behöver säga till. Här ser vi att barnen lär sig av varandra eftersom de tittar på hur andra gör och försöker tänka efter hur de själva kan göra.

(Lektion 3) Under en svensklektion visar pedagogen en glasburk och påminner eleverna om att alla ska ta med sig en sådan i veckan. Barnen undrar nyfiket och frågar varför de ska göra detta. Pedagogen berättar att de ska göra ljuslyktor och att hon redan skickat hem denna information i veckobrevet. Då frågar barnen varför de ska göra dessa ljuslyktor och pedagogen berättar att de ska göra ljuslyktor för att ha det mysigare i klassrummet, bland annat till jul och till läsningen, där alla ska ha en egen ljuslykta.

(Lektion 5) Under en svensklektion avslutar pedagogen läsningen och berättar att sagan inte är slut utan att de ska få möjligheten att skriva klart sagan med hjälp av egen fantasi. Att pedagogen inte väljer att läsa klart sagan utan låter barnen skriva sina egna fortsättningar är något som vi anser vara ett tillfälle för barnen att vara kreativa och använda sin fantasi, något som enligt oss är ett lekfullt lärande. Vissa av barnen frågar om de ska skriva sagan som den egentligen slutar för vissa av barnen har hört sagan tidigare och vet hur sagan slutar. Pedagogen poängterar att de får skriva hur de vill för det är deras fantasi som styr sagan. Barnen arbetar självständigt och verkar vara intresserade av uppgiften.

(Lektion 4) Pedagogen tar fram en korg med olika stenar och håller ut dem på golvet och berättar kort om att det är svårt att se vad som passar ihop. Pedagogen ber eleverna att lägga ihop stenar som de anser hör ihop med varandra. Här får barnen bilda sina egna uppfattningar varför vissa stenar hör ihop med varandra. Pedagogen frågar barnen om det finns ett rätt eller fel sätt hur man sorterar stenarna. Barnen blir oeniga, vissa säger ja och vissa säger nej. Pedagogen poängterar att det inte finns något rätt eller fel så länge man kan förklara varför man tror att vissa stenar passar ihop och tvärtom. Att pedagogen gör något praktiskt som en övning eller laboration under samlingen, ser vi som ett lustfyllt och kreativt lärande. När alla barn har kommit med förslag säger pedagogen att de får sätta sig ner på sina platser och börja med sin planering. Pedagogen har valt att jobba utifrån sin planering där det enbart inkluderar matematik och svenska. Barnen arbetar här självständigt och har friheten att välja vad de vill jobba med och när. Pedagogen gör oss även medvetna om att varje dag i början av lektionerna har hon olika praktiska moment i svenska och matematik.

(Lektion 1) I observationen upptäcker vi de stora blädderblocken i klassrummet där det står olika rubriker för olika arbeten som barnen gör under veckan. Händelseboken, matematik, äppelboken, skriv om ett djur, kulvagnen, och skriv en saga. Detta är något vi kommer att ta upp i intervjun för att få en större inblick vad som menas med kulvagnen och sagan.

6.2.1 Variation i undervisningen

Annika förklarar vad som menas med de olika uppgifterna som stod på blädderblocket. Hon påpekar att det viktigaste var att alla skulle bli klara med händelseboken innan de får göra något av de andra sakerna. Matematik innebär att barnen arbetar i sina matematikböcker medan äppelboken är en svenskabok som barnen finner vara väldigt rolig att arbeta med, pedagogen anser att den boken är ett lustfyllt lärande. Kulvagnen innehåller lappar där det står vad som ska göras och detta görs i barnens för detta avsedda skrivböcker. Att skriva en saga och att skriva om ett djur liknar varandra och innebär att barnen får skriva fritt, något som pedagogen arbetar mycket med. Pedagogen påpekar att uppgiften, skriv om ett djur, har kommit upp från ett barns förslag. Barnet lånade en gång en bok om en särskild fågel och skrev om denna och sen dess har allt fler barn fått upp intresset för detta. Dessa uppgifter får barnen göra på de lektioner där de arbetar med olika saker.

Gunnel berättar att hon har liknande uppgifter i sitt klassrum, som Annika har på blädderblocket. De uppgifter som hon har är att skriva en saga till en bild, som innebär att barnen får välja en bild ur en ask och skriva en saga kring denna. Bilderna som ligger i asken är urklippta ur olika tidningar, där vanliga vardagssituationer återges. Hon visar även ett antal stenciler där det står ett tiotal uppgifter på varje stencil. Dessa uppgifter kryssar barnet för när de utfört och fått godkända. Uppgifterna är mycket varierade och kan vara allt från att tillverka ett matematikspel till att hoppa på ett ben tio gånger. Uppgifterna får barnen göra när de är klara med det de har blivit tillsagda att göra eller på de lektioner där de får göra blandade saker.

Jag brukar använda mig av variation i min undervisning säger Ninni bestämt. Hon berättar även att den gången när vi var och observerade hennes lektion så berättade hon själv vad som hade hänt i sagan. Ibland låter hon barnen själva berätta vad som hade hänt sista lässtunden. Hon anser att barnen ska få tänka själva och öva på att komma ihåg och förstå det vi läser om.

Ninni tillägger att hon är väldigt glad för att ha aktiv diskussion i klassrummet om det som vi gemensamt har läst just då, eller det som vi har läst förra gången.

Planering är något som vi arbetar med kontinuerligt i ämnena svenska och matematik säger Helena. Dessa tillfällen där barnen arbetar utifrån sin egen planering sker två gånger i veckan. Eftersom vi arbetar med planering sker genomgången i början av varje lektion och då gärna genom att vi gör något praktiskt och lustfyllt. Hon tillägger även att de startat ett tema i SO om vilda djur i Sverige, där barnen får välja var sitt djur. Barnen skriver först det de tror om djuret utifrån en mindmap, exempelvis utseende, föda osv. Därefter får barnen läsa i böcker och se vad det står om djuret och skriva om det. Vidare får de rita djuret och landskapet som djuret lever i för att sedan tillverka djuret i lera och bygga landskapet.

Annika berättar att hon använder sig av teater i svenska. Teatern i svenskan innebär att det finns fyra mindre barngrupper från årskurserna två och tre där varje grupp får öva var sin scen. Dessa scener skrivs inledningsvis av fritidspedagoger men fortsättningen skrivs av barnen där fritidspedagogen fungerar som hjälp. När alla barnen har skrivit och övat klart sin scen ska alla de fyra grupperna slå ihop sina scener till en pjäs. Denna pjäs spelas sedan upp för andra klasser och föräldrar. Syftet med detta är att barnen utvecklar sin sociala kompetens, tränar på känslor, stärker sin självkänsla och får känna trygghet samtidigt som de arbetar på ett lustfyllt sätt.

Jenny, som är fritidspedagog, berättade att samarbetet med klassläraren fungerar mycket bra eftersom de bidrar båda till olika moment under undervisningen. Med detta menar hon att klassläraren mestadels står för det teoretiska medan hon står för det praktiska. Ninnis kommentar om Jenny löd *det är faktiskt fritidspedagogen Jenny som kom på iden med att göra glaslyktor. Hon är väldigt kreativ och vi kommer väldigt bra överens. Vi spånade tillsammans hur vi kunde färga glaset, och kom på att vi kunde använda oss av paljetter.* Vi frågade Ninni om vem som hade kommit på ramsan som vi hade fått höra under lektionen. Ninni svarade att själva ramsan kommer från en annan lärare som också jobbar i årskurs två. Några år tillbaka hade pedagogen en elev som sa denna ramsa, hon tyckte att det fungerade så bra att hon beslöt sig för att fortsätta använda den.

6.4 Sammanfattning av observationerna

Under observationerna får vi både uppleva en lugn och stillsam miljö men även en mer stökig och pratsam miljö. I två av observationerna finns det bakgrundsmusik som antingen används enbart i början eller under hela lektionen.

Pedagogerna är aktiva i sin undervisning hjälper eleverna på olika sätt, vissa pedagoger går runt i klassrummet och hjälper eleverna medan andra låter eleverna komma till dem medan de sitter ner vid katedern. Några pedagoger berömmar och ger stöd till sina elever. Dialoger mellan pedagogerna och eleverna var vanligt förekommande under observationerna. Eleverna blir bekräftade och sedda under de flesta observationerna. Under ett tillfälle avbryter pedagogen lässtunden och den lugna miljön bryts och det blir stökigt. Denna observation gav oss många funderingar kring pedagogens roll. Pedagoger har en stor betydelse i undervisningen för att upprätthålla ordningen samt skapa en stimulerande miljö för elevernas lärande. Pedagogens rösläge var betydelsefull i våra observationer eftersom rösten är ett bra redskap för fånga barns intresse och nyfikenhet.

Det finns olika kreativa moment i undervisningen, som vi såg under våra observationer, som exempelvis att barnen hittar sina egna föremål till att utföra laborativ matematik. Det räcker oftast att pedagogen visar en gång och inom kort tid är barnen redan på väg till att använda sin egen kreativitet och hittar egna föremål till olika matematikuppgifter. Barnen lär sig utav varandra och försöker många gånger komma på själv vad de själva kan göra. Under observationerna märker vi att barnen ifrågasätter olika uppgifter och kommande uppgifter, nyfikenhet är stor bland barnen.

Flera av pedagogerna nämner variationen i undervisningen. Några av pedagogerna nämner att de har blädderblock med varierande uppgifter som barnen får välja mellan och genom detta arbetar de med det de känner för vid tillfället. Genom att variera undervisningen stimulerar man barnens nyfikenhet och intresse för sitt lärande.

7 Analys

7.1 Lek och lärande

Majoriteten av pedagogerna har svårt att definiera begreppet lek och Jenny anser att anledningen till denna svårighet är att lek kan vara så mycket. Detta är något som även Knutsdotter (2003) anser eftersom hon menar att leken inte går att beskriva med enkla ord. Trots detta anser de flesta pedagogerna att lek är något som är lustfyllt, roligt och att det i leken är barnens fantasi som står i fokus. Fantasins betydelse för leken är något som flera författare tar upp bland annat Vygotskij (1930/1995) som påstår att leken är en fantasiprocess. Utifrån våra observationer har vi enbart sett ett fåtal moment som vi kan kalla för lekfullt lärande. Eftersom fantasin, kreativiteten och motivationen hos barnen spelar en viktig roll i leken, kan vi dra slutsatserna att pedagogerna inte använder sig av leken i någon större utsträckning. Ett exempel på en lekfull lektion är när pedagogen låter barnen skriva sina egna slut på en saga. Under denna lektion kunde vi se att pedagogen inte gav en mall över hur det ska se ut, utan barnen fick själva arbeta kreativt och utifrån sin egen fantasi. Ett exempel på en lustfylld lektion är när barnen fick arbeta med glaslyktor. Här styrde pedagogen mer över vad och hur barnen skulle göra.

Annika anser att lärandet är något som kan ske genom lek och genom ens erfarenheter. Hon menar att barnens erfarenheter bearbetas genom leken. Detta stämmer bra överens med Pramling (2003) där hon menar att barn använder leken för att bearbeta sina erfarenheter och att de gör detta genom att exempelvis leka rollekar utifrån sitt vardagsliv. Utifrån vårt material kunde vi tydligt se att pedagogerna anser att lek och lärande hör ihop. Enligt vår tolkning, var det ingen tvekan om att barn lär sig genom lek och att de flesta pedagogerna anser att barn tränar bland annat sin sociala förmåga, sitt samspel med andra och turtagande, något som även Knutsdotter (2003) betonar. Innan vi genomförde vår undersökning visste vi redan att barn lär sig det som Knutsdotter framhåller. Vi har emellertid inte kommit fram till andra saker som barn lär sig genom lek men vi anser dock att barnen kan ta till sig kunskap på ett enklare sätt genom lek.

Leken som finns i klassrummet definierar Gunnell som något som finns så länge lusten finns. Vi håller dock inte med Gunnell eftersom vi anser att leken inte behöver finnas i

undervisningen bara för att lusten finns hos barnet. Alla pedagogerna säger att de använder sig av leken fast på olika sätt och efter att ha sammanställt resultatet så tolkar vi det på följande sätt. Alla pedagoger har sin egen syn på leken och använder leken ur sin egen synvinkel. Det som i undervisningen är lek för en pedagog behöver inte nödvändigtvis vara det för en annan. Vi märker dock att pedagogerna egentligen inte använder sig av lek i undervisningen i någon större omfattning. Här menar vi att pedagogerna istället använder sig av ett lustfyllt lärande, fast att de anser själva att de använder sig av lek. Att arbeta praktiskt genom att exempelvis spela bingo på matematiklektionen kan även ses som lustfyllt, menar Gunnel. *För att eleverna utför de olika lekar utan att själva förstå att det sker en lärande. Men det är kanske det som är meningen*, säger Ninni. Detta stämmer överens med vad Knutsdotter (2003) betonar där hon framhåller att i lek och skapande sker en omedveten inläring och det är sällan man kan berätta vad det är man har lärt sig utan man bara vet. Därför är det svårt att sätta ord på vad man har lärt sig när man har lekt. Pramling (2003) har en avvikande uppfattning och betonar vikten av barnens egen medvetenhet om sitt eget lärande. Här menar författaren att de yngre barnen tror att man måste göra något för att förstå det. Pramling tar upp ett exempel om en radio där hon menar att barnet plockar sönder radion för att förstå hur den fungerar. Vidare tar författaren upp att barnet är medvetet om att det kan gå till kunskapens källa, i detta fall en radio affär.

7.2 Skolår två och uppåt

Något som alla pedagogerna berättade var att leken minskar eller försvinner ju äldre man blir, men att den finns kvar på skolan i andra former än i de lägre skolåren. Våra tolkningar rörande varför leken försvinner är att eleverna vill bli vuxna snabbare och vara tuffa och lek stärker inte tuffheten. Eleverna tycker att det är "skämmigt" att leka och anser sig vara för gamla. Något som några av pedagogerna nämner är hur viktigt det är att man som pedagog vågar leka och engagera eleverna i leken. Jenny och Pär anser att de äldre barnen verkar tycka att det är fånigt och pinsamt men när en vuxen är med i leken försvinner pinsamheten och det blir enklare att leka. Även Vygotskij (1930/1995) hävdar att leken försvinner ju äldre barnen blir och de äldre barnen tappar intresset för den tidigare barndomens lekar. Men han tillägger även att fantasin fortfarande finns där fast i en annan form. Denna form av skapande fantasi är exempelvis litterärt skapandet. Vi tror dock att fantasin i undervisningen inte får något större utrymme, vilket leder till att leken avtar med åren. Det som finns kvar i undervisningen är kreativiteten som, enligt oss, är ett lustfyllt lärande. Vi anser att både kreativiteten och

fantasin får främst av sitt utrymme i de estetiska ämnena. Medan de andra skolämnena präglas av ett mer traditionellt lärande i form av exempelvis skolböcker. Lindqvist (2002) som tar upp barns inställning till lek i skolan hävdar att barn har en likformig syn på sitt lärande. Författaren menar att skolan handlar om kunskaper som består av fakta och återskapande av fakta.

7.3 Undervisningen

Utifrån iakttagelserna kan vi göra tolkningen att kreativiteten i undervisningen finns men i olika former. Några av pedagogerna är inte alltid medvetna om att de jobbar kreativt medan andra planerar och har en rutin att jobba laborativt och kreativt. Leken i undervisningen är viktig för det innebär att barnen får vara kreativa använda sin fantasi. Lillemyr (2002) hävdar att man skapar större engagemang i lärandet om man anknyter till fantasi och kreativitet. Att använda sig av leken i undervisningen kan både ske spontant och inplanerat. Lek och variation i undervisningen är bra och viktig för att alla barn lär sig på olika sätt. När pedagogen (lektion tre) pratade om att de skulle tillverka ljuslyktor med hjälp av glasburkar tänkte vi direkt på att det var en form av lustfyllt och kreativt lärande men dock inte lekfullt. Under vissa lektioner får eleverna jobba utifrån fantasi, där fantasi är något som barnen använder när de skriver sagor. Att barnen får vara kreativa och använda sin fantasi är enligt oss ett lekfullt lärande. Dock anser vi att lek och kreativitet inte är samma sak men att kreativiteten förekommer i lek. Vi anser inte heller att allt det som är lustfyllt lärande är lek. Eftersom lek kan uppfattas på många sätt kan det vara svårt att säga när och om lek egentligen inträffar i undervisningen.

8 Diskussion

I detta avsnitt kommer vi bland annat att diskutera de tankar som kommit upp oväntat under arbetets gång. Vi kommer även att ta upp vad vi kan ta med oss i vår framtida yrkesroll och

hur vi vill arbeta med leken i undervisningen. Slutligen kommer vi att ta upp möjliga fortsatta undersökningar kring ämnet.

I samband med vår undersökning kom det fram nya tankar som vi fann intressanta att forska vidare kring. Något som flera av pedagogerna tog upp under intervjuerna var variationen i undervisningen. Vi ser på variation från många olika perspektiv som materialet, pedagogen och hur den kan bidra till kreativitet. Några av pedagogerna hade blädderblock i klassrummen där det stod olika saker som barn kunde arbeta med. Detta anser vi vara en variation på material eftersom barnen får friheten att välja själva vad de vill arbeta med. Barnen utgår från sina egna intressen och därför blir det mer lustfyllt och de kan arbeta kreativt. Vi anser även att materialet måste varieras i olika ämnen. Med detta menar vi att man inte alltid ska arbeta i matematikböcker utan variera med laborationer eller matematiklekar. Genom detta blir barnen nyfikna eftersom det sker något nytt och undervisningen inte går på rutin. Barnen kan även bidra till att tillverka eget material och genom detta blir undervisningen kreativ. Här kan även en variation ske eftersom barnen kan tillverka materialet i grupper och på så sätt producera olika typer av arbetsmaterial.

Pedagogens variation i både undervisningsform och rösten spelar en viktig roll för barnens nyfikenhet och lust. Det som vi blev tagna av var hur en av pedagogerna läste en saga. Pedagogen hade en bra variation i rösten vilket gjorde att eleverna tyckte att det var spännande och lyssnade lyhört. Genom att variera rösten och läsa med inlevelse fångade hon inte bara barnen utan även oss. Genom rösten kan pedagogen påverka barnens kreativitet och lust. Om pedagogen använder samma röstläge blir det enformigt och barnen kan tappa lusten under lektionerna. Hur pedagogen använder sin röst och vilken inlevelse han/hon har reflekteras på barnen.

Viktigt att lyfta fram är barnens olika inlärningsstilar och där spelar variationen en viktig roll. Anledningen till att vi lyfter fram detta är för att vi anser att man som pedagog ska vara medveten om att alla barn tar till sig kunskap på olika sätt. Variationen måste både kunna anpassas till individen och gruppen eftersom varierande arbete gynnar kreativiteten både kollektivt och individuellt. Genom att variera undervisningen väcker man barnets nyfikenhet och intresse vilket kan leda till ett kreativt arbete. Med kollektivt menar vi att man anpassar undervisningen utifrån hur majoriteten av klassen tar till sig kunskap på bästa sätt. Medan med individuellt, anser vi att man anpassar undervisningen utifrån individens inlärningsätt.

Sammanfattningsvis menar vi att man kan arbeta kreativt oavsett om man arbetar i grupp eller ej.

Något som vi tog upp i introduktionen var våra erfarenheter från våra hemländer och hur man såg på leken i undervisningen där. Vi kunde konstatera att leken var något som inte förekom i undervisningen utan enbart på rasterna och fritiden. Man gick i skolan för att lära sig och inget annat. Även föräldrarna hade samma syn på lärandet och leken. I våra hemländer var pedagogen väldigt auktoritär och sträng. Som elev satt man alltid tyst och pratade enbart när man blev tillsagd genom handuppräknings. Eftersom det var flera år sedan kan vi inte riktigt minnas om vi arbetade i grupper men att vi främst arbetade självständigt i våra böcker. Det som är häpnadsväckande är att fastän att man fick lära sig saker utantill för att sedan bli förhörd glömde man inte bort det. Efter att ha gått i den svenska skolan vet vi att man glömmer bort saker man lärt sig utantill inför exempelvis ett prov. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att skillnaderna på undervisningen i våra hemländer var stora jämfört med Sverige. När vi flyttade till Sverige blev dessa kontraster snabbt synliga för oss. Eftersom vi var unga när vi gick i skolan i våra respektive länder och inte sett en annan pedagogik ansåg vi att den var bra. Då var lärandet för oss någon form av fakta som man läste för att kunna det utantill för att sedan bli förhörd. Nu är lärandet vägen till målet, med detta menar vi att det är själva processen och inte målet. Vi anser även att lärandet ska vara lustfyllt och varierande, för att man tar till sig kunskaper på ett bättre sätt om man är intresserad av det man gör. Dessa erfarenheter kan vi ta med oss som pedagoger eftersom vi kommer träffa på barn med olika ursprung, vars föräldrar anser att leken är något man gör utanför skolan eller på rasterna. Detta är något som vi anser vara givande att undersöka vidare genom att intervjua föräldrarna och få deras syn på lek och lärande. Anser föräldrarna att leken finns i undervisningen? Hur definierar de lek?

Det som varit intressant med detta arbete var att vi både genomförde observationer och intervjuer med de pedagoger vars lektioner vi observerat. Detta gav oss ett brett perspektiv på hur undervisningen bedrivs på olika skolor och pedagoger. Något som vi fann vara svårt med vår undersökning var att vi inte fick möjligheten att intervjua en av pedagogerna som vi observerade eftersom hon var upptagen med andra saker. Vi planerade även att intervjua en pedagog på lärarutbildningen för att få med lärarutbildningens syn på lek och lärande. Dock kunde inte denna pedagog ställa upp på grund av personliga förhinder.

I början av arbetet hade vi tanken att leken inte finns i någon större utsträckning i skolundervisningen. Dessa tankar hade vi under praktiskt taget hela utbildningen eftersom vi inte såg leken under våra VFT - perioder. Vi tror att anledningen till detta var att vi inte själva kunde definiera vad lek i undervisningen innebar. Efter denna undersökning har vi dock fått en annan syn på leken och dess användning i undervisningen. Vi anser att en lekfull undervisning är något där barnen använder sin kreativitet och fantasi.

Efter att ha genomfört vår undersökning kan vi konstatera att leken finns fast i en begränsad utsträckning och att det lustfyllda lärande förekommer i en större omfattning. Även när vi tänker på vår egen skolgång (i Sverige) kan vi konstatera att leken har funnits i undervisningen fast i en mindre grad men att det istället var mer i fokus på det lustfyllda lärandet. Vi kan även konstatera att ju högre vi kom upp i skolåren försvann det lekfulla lärandet och istället blev det kreativa och lustfyllda lärandet mer synligt. Men även detta började avta allt mer i de högre skolåren och förekom enbart i de estetiska ämnena. Därför återstår tanken varför leken och det lustfyllda lärandet inte har lika stor betydelse ju äldre barnen blir men även varför det förekommer enbart i de estetiska ämnena? Detta är något som vi anser vara lämpligt för vidare forskning. Vi kan konstatera genom vår undersökning att leken avtar för att sedan försvinna helt med åldern och att det istället förekommer ett lustfyllt lärande. Här anser vi att pedagogen har en viktig roll att uppmuntra till lek på deras nivå så att det inte känns barnsligt. Frågan är hur man ska anpassa leken på ett sådant sätt att det inte känns barnsligt? Eftersom leken kan vara så mycket kan man säkerligen hitta metoder. Att låta eleverna vara kreativa, använda sin fantasi eller dramatisera skönlitteratur är alltid en början.

9 Referenser

- Aha. Modern kunskap för alla (2006). Finland: Bertmarks förlag, AB.
- Jerlang, Espen (2003). *Utvecklingspsykologiska teorier*. Stockholm: Liber AB.
- Knutsdotter, Olofsson, Birgitta (2003). *I lekens värld*. Stockholm: Liber AB.
- Leymann, Heinz & Gustavsson, Bo-Göran (1990). *Lärande i arbetslivet*. Lund: Studentlitteratur.
- Lillemyr, O.F. (2002). *Lek – upplevelse – lärande i förskola och skola*. Trelleborg: Liber.
- Lindqvist, Gunilla (1996). *Lekens möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindqvist, Gunilla (2002). *Lek i skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Läraryrkesförbundet (2001). *Lärarens handbok*. Skollag, Läroplaner, Yrkesetiska principer. Stockholm: Läraryrkesförbundet.
- Lökken, Gunvor & Söbstad, Frode (1995). *Observation och intervju i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Norén-Björn, Eva (1983). *Arbeta-Leka-Lära*. Stockholm: Liber.
- Patel, Runa & Davidsson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Pramlig, Samuelsson, Ingrid & Asplund, Carlsson, Maj (2003). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber.
- Repstad, Pål (1999). *Närhet och distans. Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Rollof, Jan (1999). *Kreativitet: en handbok för individer och organisationer*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Skolverket (1998). *Jord för växande. Särtryck ur växa i lärande och att erövra omvärlden*. Stockholm: Enskede Offset AB.
- Trost, Jan (1997). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Tullgren, Charlotte (2003). *Den vägledande friheten: att konstruera det lekande barnet*. Malmö: Lärarutbildningen. Malmö Högskola. Avhandling.
- Vygotskij, L.S. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.

Bilaga 1

Grundfrågor för intervju

1. Berätta kort om dig själv, din utbildning, hur länge du har arbetat som lärare?
2. Vad innebär lek för dig?
3. Vad innebär lärande för dig?
4. Anser du att lek och lärande hänger ihop?
5. Tror du att barn lär sig via lek?
6. Använder du dig av leken i undervisningen, om du gör det hur fungerar det?
7. Tycker du att leken finns på de olika stadierna på skolan?